

УДК 339.9.01

Турленко Н.В.,
кандидат економічних наук, докторант,
Одеська національна академія харчових технологій
Алексейчук О.О.,
викладач кафедри фінансів, обліку і оподаткування,
Міжнародний університет бізнесу і права

Turlenko Nataliya,
PhD in Economics, Doctoral Student,
Odessa National Academy of Food Technologies
Alekseychuk Olena,
Lecturer in Finance, Accounting and Taxation,
International University of Business and Law

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ В КЛАСИФІКАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙ З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ АГРОПРОДОВОЛЬЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ

Турленко Н.В., Алексейчук О.О. Теоретико-методологічні аспекти в класифікації інвестицій з урахуванням особливостей агропродовольчої сфери регіону. Інвестиції в агропродовольчу сферу дозволяють формувати нові основні виробничі і невиробничі засоби або модернізувати вже існуючі, забезпечувати підвищення штучної родючості земельних угідь. Вони значною мірою набувають функцій виробничих ресурсів, що визначає темпи, масштаби і пропорції у сільськогосподарському виробництві. Стратегія використання інвестицій у цій галузі полягає також і в якісному вдосконаленні виробництва та відтворення сільськогосподарської продукції. Класифікація інвестицій за регіональною ознакою також привертає увагу багатьох науковців. За територіальною ознакою розрізняють інвестиції в державі та поза її межами. Внутрішні інвестиції здійснюють в об'єкти інвестування агропродовольчої сфери в межах держави, а іноземні – поза її межами. Достатньо важливим джерелом інвестицій у ринкових умовах є кошти приватних інвесторів. Потреба в інвестиціях значна, але їх матеріальне забезпечення обмежене, оскільки наука, природа і техніка мають межі, і в кожен момент пропонують певну кількість варіантів розвитку, допустиму в технічних і економічних відносинах.

Ключові слова: інвестиції, інвестування, класифікація, агропродовольча сфера, регіональні відмінності.

Турленко Н.В., Алексейчук А.А. Теоретико-методологические аспекты в классификации инвестиций с учетом особенностей агропродовольственной сферы региона. Инвестиции в агропродовольственной сфере позволяют формировать новые основные производственные и непроизводственные средства или модернизировать уже существующие, обеспечивать повышение искусственной плодородия земельных угодий. Они в значительной степени приобретают функций производственных ресурсов, определяет темпы, масштабы и пропорции в сельскохозяйственном производстве. Стратегия использования инвестиций в этой области заключается также и в качественном совершенствовании производства и воспроизводства сельскохозяйственной продукции. Классификация инвестиций по региональному признаку также привлекает внимание многих ученых. По территориальному признаку различают инвестиции в государстве и за ее пределами. Внутренние инвестиции осуществляют в объекты инвестирования агропродовольственной сферы в пределах государства, а иностранные – за ее пределами. Достаточно важным источником инвестиций в рыночных условиях являются средства частных инвесторов. Потребность в инвестициях значительна, но их материальное обеспечение ограничено, поскольку наука, природа и техника имеют пределы, и в каждый момент предлагают определенное количество вариантов развития, допустимую в технических и экономических отношениях.

Ключевые слова: инвестиции, инвестирование, классификация, агропродовольственной сфере, региональные различия.

Turlenko Nataliya, Alekseychuk Olena. Theoretical and methodological aspects in the classification of investments taking into account the peculiarities of the agro-food sector of the region. Investments in the agro-food sector allow to form new basic production and non-productive means or to modernize already existing ones, to provide artificial fertility of land. They largely acquire the functions of productive resources, which determine the pace, scale and proportions of agricultural production. The strategy of using investments in this field is also in qualitative improvement of production and reproduction of agricultural products. The classification of regional investments also attracts the attention of many scholars. In terms of territorial features, investments are distinguished within and outside the country. Domestic investments are made in agro-food facilities within the state, and foreign investments outside the country. It is noted that the investment process in agricultural production has sectoral features, which is reflected in its potential. Investments in agroindustrial complex are characterized, which allow to form new basic industrial and non-productive funds or to modernize existing ones, to provide artificial fertility of land. It is proposed to use an additional classification feature in the agricultural sector, which also takes into account its specificity, namely the classification of investments in terms of reproductive functions performed by the subjects of the investment process: legislative support, financial and credit services, development and implementation of innovative proposals, information support. Studies have shown that the main participants in the process of investing in the agro-food sector of the region are agrarian enterprises, the state represented by central, regional and municipal authorities, as well as private entrepreneurs. In the first case, investments are provided at the expense of accumulations of agricultural enterprises, in the second – at the expense of state revenues, loans, taxes. A sufficiently important source of investment in market conditions is private investors' funds. The need for investment is considerable, but their financial support is limited, as science, nature and technology have limits, and at each moment offer a certain number of development options that are feasible in technical and economic relations.

Key words: investments, investment, classification, agro-food sector, regional differences.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. На сьогодні для вдалого свого функціонування та виконання своїх зобов'язань перед громадянами кожна країна світу намагається залучити додаткові кошти у свою економіку за допомогою інвестиційного капіталу. Сьогодні вимагає знаходження все нових та більш ефективних механізмів та методів залучення інвестицій у різні галузі економіки. Крім того, наявність величезної кількості проблем фінансового характеру, які проникають здебільшого у незахищені сфери соціально-економічного, промислового, екологічного, наукового розвитку кожної країни, вимагають оволодіння та використання методологічного апарату при розгляді можливостей застосування інвестиційних інструментів для вирішення зазначених проблем.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед дослідників, які займалися вивченням питання класифікації інвестицій потрібно відмітити наступних:

Л. Дж. Гітман, М. Джонк, В. Керн, А. Зелль, І. Бланк, Т. Майорова, Є. Крупка, А. Пересада, В. Федоренко, В. Шевчук, П. Рогожин, В. Савчук, С. Приліпко, О. Величко, А. Марголін, І. Яковлева, С. Іваночко, О. Свінцов, А. Шихвердієв, А. Серяков, О. Вишницька, М. Леус, Б. Щукін, Л. Борщ, С. Герасимова та інші. Після детального аналізу літературних джерел ми можемо говорити про те, що існують істотні розходження щодо класифікації інвестицій та їх ознак.

Формулювання завдання дослідження. Дослідити теоретико-методологічні аспекти в класифікації інвестицій з урахуванням особливостей агропродовольчої сфери регіону.

Виклад основного матеріалу досліджень. Дослідження теоретико-методологічних аспектів класифікації інвестицій є важливим етапом в роботі, враховуючи особливості агропродовольчої сфери регіону.

Так, В. Федоренко пропонує класифікувати інвестиції за п'ятьма ознаками: за об'єктами вкладання коштів, за характером участі в інвестуванні, за періо-

дом інвестування, за формами власності інвесторів, за регіональною ознакою [1, с. 197]. І. Бузова, Г. Маховикова, В. Терехова пропонують застосування шести класифікаційних ознак, серед яких: об'єкт інвестування, область інвестування, форма власності інвестицій, характер участі в інвестуванні, період інвестування, регіональний характер інвестицій [1, с. 197].

На наш погляд, одну з найбільш повних класифікацій здійснює німецький вчений В. Лагодієнко, який різні критерії ознак поділяє на головні та другорядні. Зокрема, до головних відносяться: кількісний розгляд, якісний розгляд, розгляд в аспекті часу, ступінь взаємозалежності інвестицій, а до другорядних: за інвестиційними об'єктами, за мотивами інвестування, за сферою інвестування [2].

Таким чином, ми бачимо, що в сучасній економічній літературі не існує єдиних узагальнених підходів до класифікації інвестицій. Пропонуємо виділити та охарактеризувати основні види класифікації, які зустрічаються в наукових дослідженнях як у вітчизняних, так і в зарубіжних авторів (табл. 1).

Таблиця 1

**Основні види класифікації,
які зустрічаються в наукових дослідженнях
вітчизняних та зарубіжних авторів**

№ з/п	Класифікація інвестицій
1.	За об'єктом вкладення
2.	За метою інвестування
3.	За характером участі
4.	За формою власності ресурсів
5.	За регіональною ознакою
6.	За ступенем ризику
7.	За періодом інвестування
8.	За своїм призначенням
9.	За джерелами фінансування
10.	За відтворювальною спрямованістю
11.	За критерієм спрямованості дій
12.	За інституційною ознакою
13.	За характером здійснення
14.	За ступенем залежності від прибутку
15.	За інвестиційними потребами підприємства
16.	За обсягом цінних паперів
17.	За характером формування
18.	За рівнем розвитку економіки
19.	За формою власності
20.	За екстенсифікативним та інтенсифікативним впливом на суспільне виробництво

За ознакою мети інвестування фінансові інвестиції поділяються на стратегічні (інвестор вкладає капітал у контрольний пакет акцій із метою здійснення стратегічного управління компанією) та портфельні (інвестор має на меті лише приріст суми вкладеного капіталу або отримання поточного доходу) [3, с. 203].

Деякі вчені економісти, зокрема, А. Пересада, В. Федоренко, інвестиції в нематеріальні активи поділяють на інноваційні та інтелектуальні. «Інноваційні інвестиції – це вкладення в нововведення». За умов стабільності економіки всі інвестиції повинні бути

інноваціями. Інноваційна форма здебільшого складається з інтелектуальних інвестицій. «Інтелектуальні інвестиції – це вкладення в об'єкти інтелектуальної власності, що випливають з авторського права, винахідницького права, права на промислові зразки і корисні моделі» [4, с. 134].

О. Вишницька вважає, що екологічні інвестиції являють собою всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються у господарську діяльність і спрямованих на зменшення антропогенної дії на навколишнє середовище, зниження екодеструктивного впливу процесів виробництва, споживання та утилізації товарів та послуг; збереження, раціональне використання природних ресурсів та покращення природно-ресурсного потенціалу територій; забезпечення екологічної безпеки країни, внаслідок яких досягаються екологічний, соціальний та економічний результати [5, с. 53-54].

Таким чином, внаслідок того, що інвестиції за об'єктом вкладення охоплюють майже всі сфери економічного та соціального розвитку їм приділяється така значна увага серед авторів наукових праць.

Класифікація інвестицій за регіональною ознакою також привертає увагу багатьох науковців. За територіальною ознакою розрізняють інвестиції в державі та поза її межами. Внутрішні інвестиції здійснюються в об'єкти інвестування в межах держави, а іноземні – поза її межами. До іноземних інвестицій належить також придбання різних фінансових інструментів інших держав – акцій іноземних компаній, облігацій інших держав тощо [3, с. 204].

Л. Горбатюк за джерелами фінансування інвестиційної діяльності інвестиції поділяє на такі, що здійснюються за рахунок:

- власних фінансових ресурсів інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, відшкодування збитків від аварій, стихійного лиха, грошові нагромадження і заощадження громадян, юридичних осіб тощо);
- запозичені (державний кредит, кредит комерційних банків й інших фінансово-кредитних установ);
- залучених фінансових ресурсів інвестора (кошти інших інвесторів і вкладників) [3, с. 203].

К. Павлов пропонує до загальної класифікації додати інвестиції інтенсивного або екстенсивного типу в залежності від того, чи сприяють результати їх впровадження інтенсифікації чи навпаки процесу екстенсифікації [6].

Окремі автори, такі як С. Пашова, пропонують свої підходи до класифікації інвестицій: за ступенем мобілізації (централізовані, децентралізовані); за масштабом виробництва (макро- та мікроінвестиції); за місією інвестування (комерційні, соціальні); за матеріально-речовинною формою (активи, деривативи); відповідністю чинному законодавству (легальні, тіньові) [7, с. 152].

З позиції класичної теорії інвестицій важливе значення має принцип визначення чистої дисконтованої вартості. Цей принцип лежить також в основі неокласичної теорії інвестицій. У ній дане правило сформульоване в аспекті традиційного для економістів принципу: можна здійснювати інвестиції доти, поки вартість додатково вкладеної одиниці капіталу співпадає з її витратами. Проте при визначенні цих величин виникає невизначеність, яким чином враховувати

податки і амортизацію, або яку виробничу структуру прийняти за основу тощо.

Сільське господарство є визначальним у структурі АПК, тому саме воно повинно стати базовою галуззю у системі як державної інвестиційної підтримки, так і залучення приватних, внутрішніх та зовнішніх інвестицій [8]. Крім того, важливість і одночасно специфіку механізму залучення інвестицій можна пояснити тим, що воно має яскраво виражені специфічні особливості.

1. Процес економічного відтворення тісно переплітається з природним процесом відтворення. Внаслідок цього при формуванні механізму інвестиційної діяльності виникає необхідність врахування дії закономірностей їх розвитку.

2. Як головний незамінний засіб сільськогосподарського виробництва виступає земля, від якості якої створюються неоднакові умови для отримання доходів від інвестиційних вкладень.

3. Робочий період в основній галузі сільського господарства (у землеробстві) не співпадає із періодом виробництва, що істотно впливає на організацію виробництва, ефективне використання техніки, трудових ресурсів і, зрештою, інвестицій.

4. Сільське господарство має свої особливості у використанні техніки, що обумовлене територіальним, просторовим чинником і сезонним характером виробництва. Це необхідно враховувати в техніці її універсалізації, яка відображається на обсязі інвестицій при придбанні необхідної сільськогосподарської техніки взаємін морально і фізично застарілої.

5. Свої особливості має також організація трудових процесів у галузях рослинництва і тваринництва. Зміна умов яких та посилення інтенсифікації вимагають більш якісних характеристик людського капіталу. У зв'язку з чим збільшується потреба в інтелектуальних і соціальних інвестиціях на селі. Звичайно, існують і інші прояви специфіки аграрної сфери.

Ми пропонуємо стосовно аграрної сфери використовувати додаткову класифікаційну ознаку, яка також враховує її специфіку, а саме класифікацію інвестицій із погляду відтворювальних функцій, що виконуються суб'єктами інвестиційного процесу: законодавче забезпечення, фінансово-кредитне обслуговування, розробка і впровадження інноваційних пропозицій, інформаційний супровід. Це обумовлено тим, що інвестиційний процес виконує два важливі завдання:

- забезпечує заміщення чинників виробництва, що зношуються, і тим самим підтримує стабільність надходження у господарський обіг відтворюваних ресурсів;
- створює нові можливості зростання і збільшення реального доходу.

Інвестиції в АПК дозволяють формувати нові основні виробничі і невиробничі фонди або модернізувати вже існуючі, забезпечувати підвищення штучної родючості земельних угідь. Вони значною мірою набувають функцій виробничих ресурсів, що визначає темпи, масштаби і пропорції у сільськогосподарському виробництві. Стратегія використання інвестицій у цій галузі полягає також і в якісному вдосконаленні виробництва та відтворення сільськогосподарської продукції.

Важливою є також функція інвестицій щодо створення у сільському господарстві можливості інтенсивнішого використання земельних й водних ресурсів і введення у сільськогосподарський обіг нових масивів

земель. Крім того, вони сприяють підвищенню продуктивності праці, поліпшенню використання всіх ресурсів і є постійним джерелом додаткового доходу в сільськогосподарському виробництві.

Основними учасниками процесу інвестування в аграрному секторі є аграрні підприємства, держава в особі центральних, регіональних і комунальних органів, а також приватні підприємці. У першому випадку інвестиції забезпечуються за рахунок накопичень аграрних підприємств, в другому – за рахунок державних доходів, позик, податків. Достатньо важливим джерелом інвестицій у ринкових умовах є кошти приватних інвесторів. Потреба в інвестиціях значна, але їх матеріальне забезпечення обмежене, оскільки наука, природа і техніка мають межі, і в кожен момент пропонують певну кількість варіантів розвитку, допустиму в технічних і економічних відносинах.

Інвестиційний процес в аграрному виробництві має галузеві особливості, що відображається на його потенціалі.

По-перше, це пов'язано із значною ресурсомісткістю аграрного сектору економіки. Висока ресурсомісткість сільгоспвиробництва вимагає значних обсягів фінансових і матеріальних ресурсів для забезпечення відтворювальних процесів, що зумовлює достатньо високий рівень питомих капіталовкладень аграрних підприємств у розрахунку на одиницю продукції. Порушення оптимального поєднання виробничих ресурсів в аграрному секторі позначається на віддачі сільськогосподарських угідь. Отже, одним з головних шляхів раціонального формування і використання інвестицій в аграрному секторі є ресурсомісткі напрями інвестицій і максимальне врахування особливостей аграрного сектору економіки.

По-друге, у всьому світі прибуток підприємств, що працюють в сільськогосподарському виробництві, в цілому нижчий, ніж в інших галузях, тому необхідна державна підтримка доходів сільгосппідприємств для забезпечення інвестиційного процесу.

По-третє, у зв'язку із явно вираженою сезонністю сільськогосподарського виробництва необхідний ефективний механізм банківської підтримки (кредитування підприємств під майбутній урожай, укладення ф'ючерсних угод тощо).

Не дивлячись на специфічні особливості, інвестиційний процес в АПК володіє всіма ознаками системи: у ній присутній суб'єкт (інвестор), об'єкт (об'єкт інвестицій), зв'язок між ними (інвестування з метою отримання інвестиційного доходу) і середовище, в якому вони існують, інвестиційне середовище.

В агропромисловому комплексі до інвесторів відносяться: фізичні, юридичні особи і створені на основі договору про спільну діяльність об'єднання юридичних осіб (організації АПК, банки, інвестиційні фонди, приватні особи); державні органи і органи місцевого самоврядування; іноземні суб'єкти підприємницької діяльності.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, отримані внаслідок дослідження результати дають можливість стверджувати, що загальноприйнятої методики класифікації інвестицій на сьогодні не існує. Результати дослідження показують, що думки деяких авторів вступають у суперечки з позиціями інших, що призводить

до значної плутанини в класифікації інвестицій. Деталізований підхід окремих авторів наукових праць приводить до того, що з'являються нові види класифікації інвестицій. Це позитивно впливає на науковий прогрес в цьому питанні та призводить до більш детального вивчення можливостей використання нових видів інвестицій в економічному розвитку держави.

Поєднавши напрацювання зарубіжного досвіду та кращі здобутки вітчизняної науки існує реальна можливість створити універсальну класифікацію, яка б давала можливість не тільки отримати загальне уявлення про види інвестицій, а й застосовувати ці види на практиці залучивши під конкретний вид конкретні інвестиційні проекти.

Список використаних джерел:

1. Скорнякова Ю. Б. Окремі аспекти класифікації інвестицій. *Вісник Запорізького національного університету*. 2009. № 1 (4). С. 196-201.
2. Лагодієнко В.В. Реалізація інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності у харчовій галузі. *Бізнес-Навігатор: науково-виробничий журнал Міжнародного університету бізнесу і права*. Херсон, 2013. № 2(31). С. 178-183.
3. Горбатюк Л. М. Окремі аспекти класифікації інвестицій. *Вісник Полтавської державної аграрної академії*. 2010. № 2. С. 201-204.
4. Лишанский М.Л. Финансы сельскохозяйственных предприятий: учебное пособие под ред. М. Л. Лишанского. М.: КолосС. 2004. 376 с.
5. Вишницька О. І. Екологічні інвестиції: сутність, класифікація, принципи та напрями реалізації. *Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка*. 2009. № 2. С. 51–58.
6. Павлов К. В. Инвестиции и инновации интенсивного и экстенсивного типа: макроэкономический подход. *Теория и практика общественного развития*. 2009. № 1. URL: <http://teoria-practica.ru/ru/-1-2009.html> (дата звернення: 05.10.2019).
7. Пашова С. М. Класифікація інвестицій. Визначення інвестиційно-інноваційної моделі діяльності. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник тез доповідей XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (12-13 листопада 2009 р.): у 2 т. / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України». Суми, 2009. Т. 1. С. 152-154.
8. Абрамов С.И. Инвестирование : ученик под ред. С.И. Абрамова. М.: Центр экономики и маркетинга, 2000. 440 с.

References:

1. Skornyakova Yu. (2009). Okremi aspekty klasyfikatsii investytsii/ [Some aspects of investment classification]. *Bulletin of the Zaporizhzhya National University*. № 1 (4). P. 196-201.
2. Lagodiienko V.V. (2013). Realizatsiia investytsiinoho zabezpechennia innovatsiinoi diialnosti u kharchovii haluzi. [Implementation of investment support for innovation in the food industry]. *Business Navigator: a research journal of the International University of Business and Law*. Kherson. № 2 (31). P. 178-183.
3. Gorbatiuk L.M. (2010). Okremi aspekty klasyfikatsii investytsii. [Some aspects of investment classification]. *Bulletin of the Poltava State Agrarian Academy*. № 2. P. 201-204.
4. Lyshansky M.L. (2007). *Ekolohichni investytsii: sutnist, klasyfikatsiia, pryntsyipy ta napriamy realizatsii*. [Finance of agricultural enterprises: a textbook ed. Lyshansky]. М.: Colossus. 376 p.
5. Vishnitskaya O.I. (2009). Ekolohichni investytsii: sutnist, klasyfikatsiia, pryntsyipy ta napriamy realizatsii [Environmental investments: nature, classification, principles and directions of implementation]. *Bulletin of Sumy State University. Economy series*. – № 2. P. 51-58.
6. Pavlov K.V. (2009). Investments and innovations of intensive and extensive type: macroeconomic approach. [Intensive and extensive investment and innovation: a macroeconomic approach] *Theory and practice of social development*. URL: <http://teoria-practica.ru/ru/-1-2009.html>
7. Pashova S.M. (2009). Klasyfikatsiia investytsii. Vyznachennia investytsiino-innovatsiinoi modeli diialnosti. [Classification of investments. Definition of investment-innovative model of activity]. Problems and prospects of development of the banking system of Ukraine: a collection of abstracts of the XIIth All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (November 12-13, 2009): in 2 volumes / State Higher Educational Institution «Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine». – Sumy, Vol. 1. P. 152-154.
8. Abramov S.I. (2000) *Ynvestyrovanye : uchenyk pod red. S.Y. Abramova*. [Investing: textbook ed. SI Abramova] М.: Center for Economics and Marketing. 440 p.